

NINA DITMAJER

Mati Margareta in šolske sestre: 200-letnica rojstva matere Margarete Puhar

V sredo, 14. marca 2018, so v Materni hiši šolskih sester v Mariboru počastili 200-letnico rojstva ustanoviteljice mariborske kongregacije Margarete Puhar. Rodila se je 6. marca 1818 v župniji Kapela pri Radencih. Nekaj časa je živela pri stricu pivovarnarju v Deutschlandsbergu. Leta 1844 so jo sestre v Algersdorfu sprejele v noviciat. Tam se je izučila šivanja, ročnih del in izdelovanja cerkvenih oblačil. Na povabilo lavantinskega škofa Slomška, po njegovi smrti pa na podlagi prizadevanj njegovega naslednika škofa Stepišnika, kanonika Franca Kosarja in Katoliškega društva gospa je leta 1864 prišla v Maribor vrhovna predstojnica Katarina Luegger in prve tri sestre, ki so prevzele hišo v današnji Strossmayerjevi ulici. Predstojništvo je prevzela s. Margareta Puhar, s. Veronika Bauer je bila učiteljica šivanja, s. Salezija Weitzer pa učiteljica pletenja. Ustanovile so ljudsko šolo za deklice, v katero so brezplačno sprejemale predvsem sirote, kasneje pa so ustanovile tudi žensko učiteljsišče. Mati Margareta je utemeljila duhovnost nove mariborske kongregacije, ki je postala samostojna leta 1869. Ob njeni smrti 6. marca 1901 je bilo v kongregaciji 168 sester.

Karel Gržan je v prispevku »Po Jezusovem zgledu naklonjene/sklonjene v stiskah življenja« predstavil osebno izkušnjo srečanja z dvema šolskima sestrama, njegovima tetama – Ildefonso (1895–1986) in Metodijo Pirnat (1901–1990), ki sta delovali v ZDA.

Vinko Škafar je v prispevku »Mariborske šolske sestre in sveti Frančišek« predstavil tretji red, ki mu je pripadala tudi Kongregacija šolskih sester svetega Frančiška Kristusa Kralja. Ta je sledila Vodilu samostanskega tretjega reda svetega Frančiška, imela pa je tudi svojo Konstitucijo.

Aleš Maver z zgodovinskega oddelka Filozofske fakultete v Mariboru je v referatu

»Časi Margarete Puhar – cerkveno in kulturno ozračje na Štajerskem v drugi polovici 19. stoletja« poudaril, da je v tem času prišlo do obnovitvenih teženj v verskem življenju. Za štajerske Slovence so imeli posebno vlogo sekovski škof Zängerle, lavantinska škofa Slomšek in njegov naslednik Stepišnik. Pomembni so dogodki po marčni revoluciji, ki je zahtevala liberalne spremembe: zahteve po demokratizaciji cerkvenega življenja, odpravo celibata in uvedbo ljudskih jezikov v bogoslužje.

Avguštin Lah s Teološke fakultete se je v prispevku »Teološko in duhovno obnembje konstitucij šolskih sester v Mariboru« osredotočil

na primerjavo med staro in novo Konstitucijo, ki je določala življenje posamezne članice šolskih sester. Po 2. vatikanskem koncilu so se v Cerkvi namreč zgodile velike spremembe: »Človek je božji sodelavec, ki v veri, upanju in ljubezni odgovarja na »novost«, ki jo v njem uresničuje Bog sam, brez človekovih osebnih zaslug. Cerkve je za to, da služi. Karizme in evangelijski sveti niso cilj, temveč sredstvo in način osebnega služenja za rast občestva in osebne izpolnitve.«

Sestra Polonca Majcenovič je predstavila ustno in materialno izročilo šolskih sester vse od prihoda prvih treh redovnic iz Algersdorfa v Maribor leta 1864. Pomembna je informacija, da je večina teh virov bila uničena v času 2. svetovne vojne in po njej, ko je materno hišo zasedel okupator, sestre pa so morale zapustiti samostan in šolo. Tja so se vrnile šele leta 2001.

Sonja Bezjak s Fakultete za družbene vede se je v svojem referatu spraševala, »v kakšnih družbenih okoliščinah je živela in delovala Margareta Puhar«. Kot sociologinja je izpostavila vprašanja neenakosti spola, narodnosti in razrednega položaja, ki je vplival na možnosti delovanja redovnic.

Zgodovinar Stane Granda je v svojem prispevku predstavil ženske redovne skupnosti pri Slovencih. Omenil je skupnosti benediktink, klaris, dominikank in uršulink. Pri tem je pozabil omeniti samostan celestink, ki so prebivale v Mariboru do leta 1782.

Zgodovinar Bogdan Kolar s Teološke fakultete je predstavil delovanje šolskih sester med izseljenci v Egiptu. Te so prevzele skrb predvsem za šolo, vrtec in zavetišče, nato pa za socialne dejavnosti med rojakinjami. Matjaž Klemenčič in David Hazemali s Filozofske fakultete v Mariboru pa sta predstavila delovanje slovenskih frančiškanov v ZDA. Šolske sestre so tam prevzemale vlogo učiteljic v šolah slovenskih in hrvaških izseljencev.

Jezikoslovec Marko Jesenšek s Filozofske fakultete v Mariboru je v prispevku »Margareta

Puhar in slovenski (učni) jezik« opozoril, da so šolske sestre sledile Slomškovi misli o izobraževanju v slovenskem jeziku. Od šolskega leta 1865/66 so vodile ljudsko šolo, kjer je za učenke slovenske narodnosti v posebnih oddelkih potekal pouk v slovenščini po 2 uri na teden. Od leta 1894 je bil v njihovem zavodu tudi slovenski vrtec. Sestre so vodile edino slovensko dekliško šolo v Mariboru do leta 1918, saj je imela dva vzporedna slovenska razreda.

Fanika Krajnc-Vrečko, vodja Teološke knjižnice v Mariboru, je predstavila šolstvo med obema vojnama. Na ženskem učiteljskišču šolskih sester se je do druge svetovne vojne izobrazilo več kot 900 slovenskih učiteljic. Jugoslovanska šolska oblast pa jim je nalagala tudi težke preizkušnje, npr. leta 1925 je zahtevala ukinitve učiteljskišča, leta 1933 je šolskim sestram prepovedala poučevanje, leta 1935 pa je Ministrstvo prosvete v Beogradu izdalo odlok, da smejo v 1. letnik vpisati samo svoje kandidatke.

Polonca Šek Mertük s Pedagoške fakultete v Mariboru, ki je tudi sama med študijem živela pri šolskih sestrah, je spregovorila o pomenu molitve v življenju in pri delu matere Margarete Puhar.

Nina Ditmajer z Inštituta za slovensko literaturo in literarne vede je predstavila knjižnico ženskega učiteljskišča šolskih sester v Mariboru. V šolskem letu 1939/40 je imela učiteljska knjižnica 3411 knjig in revij, dijaška knjižnica 2332, vadniška knjižnica pa 400. Iz šolskih katalogov med letoma 1929 in 1940 lahko sicer razberemo le 276 naslovov slovenskih, hrvaških, srbskih in nemških knjig ter revij. Nekatere starejše knjige lahko prepoznamo po lastniškem žigu Zasebno žensko učiteljsišče šolskih sester s pravico javnosti v Mariboru, Zavod šolskih sester v Mariboru ali Jubilejno žensko učiteljsišče cesarja Franca Jožefa I., danes pa so hranjene v različnih slovenskih knjižnicah, npr. Teološki knjižnici v Mariboru, Slovenskem šolskem muzeju in Semeniški knjižnici.